

Metodický list k projektové výuce: Hra na novináře – tvoříme vlastní reportáž

Hra na novináře je osvědčeným způsobem mediální výchovy. Žáci si mohou na vlastní kůži zkusit, jaké to je pracovat v malé redakci, získávat informace, psát texty, vystupovat před kamerou, mluvit do mikrofonu, natáčet nebo stříhat videa. Díky tomu zlepšují své komunikační dovednosti, zdokonalují se v práci s technikou, ale hlavně se učí pracovat s informacemi a lépe rozumět médiím.

Obecný popis aktivity a doporučení:

- Žáci připravují vlastní reportáže krok po kroku, jak to dělají skuteční novináři. Spolupracují při tom v menších skupinkách neboli redakcích.
- Pedagog se stává průvodcem, facilitátorem, odborným poradcem, celý proces tvorby by měl nechat na žácích.
- Na projekt si vyčleňte dostatečné množství času. Lze jej například zařadit v rámci projektového dne, případně je nutné počítat s více vyučovacími hodinami během školního roku.
- Projektová výuka může posloužit i mezipředmětově. Jednotlivé kroky můžete s kolegy rozčlenit do více předmětů.

Cíl projektu:

- Žáci si prakticky vyzkoušejí, jak funguje mediální produkce. Učí se tak lépe rozumět médiím, procvičují kritický přístup k informacím a jejich ověřování a práci se zdroji. Zdokonalují také své komunikační dovednosti a práci s technikou.

Co bude potřeba:

- Pro samotné natáčení reportáží bude potřeba mobilní telefon s možností natáčení obrazu a zachycení zvuku.
 - K vytvoření reportáže už dnes není zapotřebí investovat do drahé techniky. I televizní novináři často k natáčení využívají pouze mobilní telefon. Tomuto fenoménu se říká mobilní žurnalistika (zkráceně mojo).
- Pro lepší zvuk se hodí mít také přídavný mikrofon (není ale nezbytně nutný, zvuk zvládne zachytit i mobilní telefon).
- Pro lepší obraz je možné využít světýlko.
- Pokud ve škole (například pro výuku IT) nemáte k dispozici stříhové programy, doporučujeme podívat se na internet a najít si stříhové programy (editory videa), které jsou zdarma.

Doporučená videa:

- [Jaká je práce reportéra zpravodajství?](#)
- [Jak se reportér připravuje na natáčení?](#)
- [Práce kameramana a jak se připravit na natáčení](#)
- [Práce kameramana a jak zachytit realitu obrazem](#)
- [Jak na stříh reportáže?](#)
- [Kdo je a co dělá editor?](#)

Popis jednotlivých kroků:

1. Seznamte žáky s cílem projektu (natočení vlastní reportáže), jeho harmonogramem, očekávanými výsledky, hodnocením.

- Můžete jim například sdělit tyto informace: Jak poznají, že je projekt úspěšný? Jaké mohou získat hodnocení? Co mají na konci umět? Jak poznají, že projekt skončil?

2. Nabídněte žákům inspiraci, ukázky praxe, doporučte zdroje. Představte jim jednotlivé profese v rámci zpravodajské redakce, kterou oni sami následně vytvoří.

- Vysvětlíte žákům, že každá redakce je tým a žádná reportáž se neobejde bez tří hlavních profesí: reportéra, kameramana a střihače. V celém procesu je také důležitý editor.

a. **Editor (či šéfredaktor)** často přichází s konkrétními tématy na reportáž – nebo je týmu alespoň schvaluje. V případě projektové výuky by tato role měla připadnout pedagogovi. K představení můžete [využít video](#).

b. **Redaktor** zpracovává téma do konkrétní podoby audiovizuálního příspěvku. Podle zadání volí celkový koncept reportáže, je dramaturgem a režisérem zároveň. V projektu může být redaktorů v jednom týmu i více, případně se žáci mohou v této roli střídát. K představení práce redaktora můžete [využít video](#).

c. **Kameraman** je při natáčení hlavním partnerem redaktora, společně diskutují záměr reportáže, radí se. Kameraman zodpovídá za vizuální podobu a technickou úroveň obrazového i zvukového materiálu. V projektu může být redaktorů v jednom týmu i více, případně se žáci mohou v této roli střídát. K představení práce kameramana můžete použít [toto video](#).

d. **Střihač** se spolu s redaktorem podílí na stříhové kompletaci a závěrečné finalizaci reportáže. Jeho oči a uši zastupují smysly diváka. Dbá na to, aby výběr a návaznost jednotlivých obrazů a zvuků odpovídaly principům stříhové skladby a zároveň reportáž zaujala diváka. V projektu může být střihačů v jednom týmu i více, případně se žáci mohou v této roli střídát. K představení práce střihače můžete použít [toto video](#).

3. Nyní nechte žáky, aby se rozdělili do jednotlivých týmů, tedy vytvořili „redakce“.

- V každé redakci by měli být alespoň tři žáci, kteří obsadí role redaktora, kameramana a střihače. Žáků ve skupině může být i více a mohou se o role dělit. Případně se mohou během procesu v jednotlivých rolích střídát a vyzkoušet si všechny možnosti.

- Vhodné je, aby v každém týmu byl někdo, kdo si chce zkusit roli reportéra, a dále někdo, kdo se více zajímá o technickou stránku věci (natáčení a střih).
- Můžete si s žáky vyzkoušet Belbinův test týmových rolí, který zjistí, zda jsou žáci spíše hledači zdrojů, nebo dokončovatelé, případně inovátoři a podobně.

4. Zvolte téma/ta projektu (tedy téma/ta jednotlivých reportáží). Nechte žáky sbírat nápady na téma a vypracovat záměr.

- Vhodné je nechat pro žáky téma co nejvíc otevřené. Pokud nechcete, aby si žáci volili zcela libovolné téma, zadejte rámeček, tedy například aktuální problémy, ekologie, z našeho kraje/školy, inspirativní osobnost, a tak dále.
- Pokud si žáci téma své reportáže určí sami na základě svých osobních preferencí a zájmů, více je to pohlí a o to více budou chtít pracovat.
- Před výběrem témat můžete začlenit také diskuzi ve třídě. Zamyslete se společně třeba nad těmito otázkami: Kde se dozvídám informace o tom, že se něco aktuálního děje? Kde se to dozvídají moji rodiče? Jaké informace mě zajímají a proč?
- Poté si každá skupina již zvolí téma svého projektu (reportáže) a vypracuje záměr.
- Poté, co si žáci zvolí konkrétní téma projektu (reportáže), je dobré, aby téma odsouhlasil editor (v tomto případě pedagog).
 - Editor by si u každého tématu, které si žáci zvolí, měl položit následující otázky: Kolik času zabere zpracování tématu? Zvládnou to žáci v rámci stanoveného harmonogramu? Je vůbec vhodné, aby se tématu žáci věnovali? Neposkytujeme někomu jen PR servis (jinými slovy, je to opravdu zpravodajství, není to reklama)?

5. Po odsouhlasení témat začínají jednotlivé týmy (redakce) pracovat na vytvoření reportáží. Než přejdou k samotnému natáčení, je v prvním kroku důležitá rešerše.

- Členové redakce by si měli zjistit základní informace o tématu, o kterém se chystají natáčet.
- Pro inspiraci doporučujeme pustit žákům [toto video](#), kde redaktor České televize uvádí, jak novináři postupují.

6. Následuje příprava natáčení. Vzhledem k povaze projektu a jeho časové náročnosti je vhodné, aby si žáci předem:

- domluvili respondenty, se kterými budou chtít natáčet rozhovor;
- domluvili čas a místo natáčení s těmito respondenty (není nezbytně nutné chodit mimo areál školy, rozhovor mohou natočit například i s pedagogem, kuchařkou, školníkem – výběr respondentů záleží na odsouhlaseném a zvoleném tématu);
- připravili otázky, které respondentům budou klást (klidně jich mohou zvolit více a pak si vybrat jen několik nejzajímavějších);
- promysleli, jaké potřebují natočit záběry, kde je natočí a kolik jim to zabere času;

- promysleli, zda budou chtít do reportáže natočit také vlastní stand-up či nikoli, a pokud ano, co v něm budou chtít sdělit.
 - Co je stand-up? Jedná se o prvek, kdy reportér mluví přímo na kameru. Ve výsledné reportáži je tedy reportér vidět i slyšet zároveň. Stand-up není nutnou podmínkou pro vytvoření reportáže, jako jeden z reportážních prvků ale slouží k oživení výsledného příspěvku. Formálně může též propojit tematické linie, o kterých je v reportáži informováno.

7. Časově náročnější částí je pak samotné natáčení reportáže.

- Při natáčení musí redakce působit jako tým. Redaktor zpovídá respondenty, sbírá informace, vystupuje před kamerou (pokud točí stand-up). Kameraman točí záběry, rozhovory. Hlídá nejen obrazovou stránku (například dobré světlo), ale i zvuk. Pro lepší představu a inspiraci doporučujeme pustit žákům [toto video](#).

8. Po návratu z natáčení přichází na řadu zpracování reportáže.

- Než se žáci pustí do stříhu, podívají se na všechno natočený materiál a sestaví scénář reportáže.
- Jak na tvorbu scénářů u reportáží:
 - V každé reportáži by žáci měli odpovědět na hlavní novinářské otázky: **co, kdo, kdy, kde, jak** a **proč**. Základní informace by měly zaznít na začátku.
 - Žáci vyberou části rozhovorů, které chtějí použít. Tyto části by měly vhodně zapadat do textu reportáže.
 - Žáci vymyslí takzvané asynchrony neboli voiceovery, tedy svůj doprovodný komentář.
 - Svůj komentář redaktor následně namluví (na mikrofon nebo mobilní telefon, a to ideálně v místnosti, kde je úplné ticho).
 - Žáci vyberou konkrétní záběry, které by chtěli v reportáži použít

9. Redaktoři spolu se střihači reportáž zkompletují a postřihají.

- Stopáž výsledné reportáže je na žácích, avšak ve zpravodajství se běžně tvoří reportáže s délkou 2–3 minuty. Méně zkušení či mladší žáci mohou pracovat i s kratší stopáží, například s jednou minutou.
- Pokud má reportáž zhruba jednu minutu, může výsledek vypadat kupříkladu takto: 10 s komentář, 5 s rozhovor, 10 s komentář, 5 s rozhovor, 15 s stand-up, 5 s rozhovor, 10 s komentář. Délky i pořadí lze libovolně kombinovat a zaměňovat.
- Se základními principy stříhu reportáží se mohou žáci seznámit [v tomto videu](#).

10. Výsledné reportáže odsouhlasí editor (v našem případě pedagog).

- V případě, že editor nebude s něčím spokojen, může vrátit reportáž k úpravě.
- Tento krok je možné v rámci projektové výuky vynechat a nahradit jej krokem následujícím, popřípadě zařadit oba kroky.

11. V rámci projektové výuky je možné zařadit finální prezentaci výsledných reportáží. Nezapomeňte na hodnocení, jehož parametry jste stanovili na začátku. Zařadit můžete třeba tyto otázky:

- Jakou novou dovednost se žák naučil?
- Co žákovi tato zkušenost dala/vzala?
- Co by žák příště udělal jinak?
- Chtěl by žák být ve stejném týmu (ano/ne), co by se mělo změnit?
- Jak žák ověřuje, že jsou informace pravdivé?
- Dokáže si žák představit, že by nějakou z činností, které dělal během projektu, mohl dělat ve své budoucí práci? Naučil se něco, co by v budoucí/vysněné práci mohl využít?
- Co by si měli z videa odnést ti, kteří ho viděli?
- Je žák s výsledkem spokojen? Proč ano, proč ne?
- Co je na dané práci to nejlepší?
- Co žáka bavilo nejvíce?

Odhadovaná časová dotace:

- 2 hodiny: úvod do tématu, teorie, inspirace
- 1 hodina: tvorba týmů, cíle, sběr nápadů
- 1 hodina: brainstorming témat, jejich odsouhlasení
- 1–2 hodiny: příprava natáčení, rešerše
- 1–5 hodin: vlastní tvorba
- 2–3 hodiny: postprodukce
- 1–2 hodiny: prezentace
- 1 hodina: reflexe

Obecná doporučení:

- Průběžně kontrolujte, že žáci pracují s reálnými informacemi (tedy nepracují s fikcí, nevymýšlejí si informace). Toto je důležitá součást zpravodajství a kritického přístupu k informacím.
- Kontrolujte, že žáci pracují s relevantními zdroji informací.
- Kontrolujte, že žáci informace ověřují (neměla by jim stačit informace pouze z jednoho relevantního zdroje).
- Dohlédněte na to, aby reportáže neporušovaly autorský zákon (tedy například žáci by neměli ledabyle využívat záběry, které stáhnou z internetu, což platí i pro hudbu).

Tip pro pedagogy:

Pokud vás zajímá tvorba školních reportáží podrobněji, doporučujeme tento manuál, který je volně dostupný na portále ČT edu. Manuál můžete doporučit i žákům, v jednotlivých krocích jim prakticky pomůže s tvorbou reportáže.

Tip pro pedagogy:

Mladším či méně zkušeným žákům lze připravit vzory, například seřadit fáze harmonogramu (téma – zdroje – scénář – natáčení – střih – postprodukce – hodnocení).